

İNGİLİS DİLİNİN TƏDRİSİNDƏ TEXNOLOGİYADAN İSTİFADƏ

Giriş: Bu gün dünyada baş verən ən vacib dəyişikliklərdən biri də yeni informasiya və həyatımızda ortaya çıxan texnologiyalardır. Tələb olunan bu texnologiyalardan istifadə edərək həyatımızın bütün sahələrində təsir göstərə bilər və onların köməyi ilə standartlarımızı artırmaq iqtidarında oluruq. Xüsusilə internet bu gün səmərəli istifadə olunur, insanlara çox tez məlumat əldə etməyə kömək edir və nəticədə öyrənmələrini asanlaşdırır. İnformasiya texnologiyaları sahəsindəki inkişaflardan sonra, demək olar ki, hər yerdə istifadə olunan internet, informasiya texnologiyalarının inkişafına və irəliləməsinə əhəmiyyətli töhfə verən bir vasitəyə çevrildi. Bu irəliləyişlərin və inkişafın təhsil sistemində təsir etdiyini bildirdi. Ölkələr və istənilən sistemdəki qurumlar təbii nəticələr verən texnologiyalardan faydalanırlar.

Yeni texnoloji sistemlər və alətlər getdikcə daha çox yayılır və təhsil texnologiyasının inkişafı ilə birbaşa mütənasib olan təhsil və tədris fəaliyyətlərinin xeyrinə istifadə olunur (Joo və Chol, 2002). Təhsildə yeni texnoloji sistemlərə misal olaraq internet, kompüter, televiziya, təhsil CD və DVD-ləri və məlumat bankları təqdim olunur (Merphy, 2003). Uzunboylu (2002) yeni texnologiyalardan biri olan internetin sürətlə yayıldığını bildirir və ondan tədris fəaliyyətlərinin xeyrinə istifadə edilməsinin əhəmiyyəti qeyd edir. Uzunboylu (2002) bu təkmilləşdirmə və irəliləyişləri nəzərə alaraq, internetdən səmərəli istifadə etmək, internet istifadəçiləri ilə asanlıqla ünsiyyət qurmaq və onlayn informasiya banklarından tələb olunan məlumatlara çıxış əldə etmək əsasında xarici dili, xüsusən də ingilis dilini bilmənin vacibliyini vurğulamışdır.

Kapp və O'Driscoll (2010) xarici dil və texnologiya arasındakı əlaqəni ümumiləşdirərkən qeyd etmişlər ki, dil ünsiyyət vasitəsidir və fərdlər sosial həyatda eyni dildən istifadə edərək bir-biri ilə ünsiyyət qururlar. Bundan əlavə, sürətlə dəyişən və təkmilləşən dünyamızda digər xalqlarla da ünsiyyət qurmalı olduğumuzu vurğulayırlar. Üstəlik, hər sahədə digər ölkələrlə məlumat mübadiləsi aparmaq, iqtisadi əlaqələrimizi idarə etmək, öz fikirlərimizi bildirmək üçün ana dilimizdən başqa heç olmasa bir xarici dil bilmənin vacibliyini qeyd edirlər. Deməli, xarici dil öyrənərkən texnologiyalardan istifadə daim inkişaf edən dünyamızın bizə təqdim etdiyi zərurətlərdən biridir. Bu kontekstdə bu tədqiqat ingilis dilinin tədrisində texnologiyalardan istifadənin təsirlərini və xarici dil tədrisində texnologiyadan istifadə ilə bağlı təlimatçı və qurumların fikirlərini araşdırmaq baxımından əhəmiyyətlidir. Buna görə də bu tədqiqatın əsas məqsədi ingilis dilinin tədrisində texnologiyadan istifadə ilə bağlı müəllimlərin fikirlərini və perspektivlərini araşdırmaqdır.

Texnologiya bizə onlayn dərslərin keçilməsində də yardımçı olur. Bildiyimiz kimi pandemiya dövründə texnologiyanın yaratdığı imkanlar sayəsində onlayn kurslar və dərslər həyata keçirildi. Bununla da texnologiyanın faydalarının sayı artdı. Onlayn kurslar Azərbaycanda son zamanlarda səhnəyə çıxdı və xarici dilləri öyrətmək və ya öyrənməkdə yaxşı bir üsula çevrildi. Azərbaycanda ingilis dilini öyrənmə üsulu kimi MOOK ilk genişmiqyaslı təcrübənin bir hissəsidir. Bu kurs elə qurulmuşdur ki, mütləq yeni başlayanlar ingilis dilində olan sözlərin mənalarnı tez öyrənsinlər və qısa mətnləri və ya dialoqları oxumağa başlasınlar.

Bu növ dil kursu – onun xarakterik formaları ondan ibarətdir ki, bir çox insanlar üçün onlayn və pulsuz olmaqla yanaşı aydın sosial tələblərə cavab verir. İngilis dilinin əsas səviyyələrdə öyrənilməsi insanların məşğulluğuna, işdəki aktivliyinə və yüksəlmə imkanlarına təsir edə bilər. MOOK bütün dünya üzrə tələbələr üçün onlayn kurslardır. Burada iştirakçılar çox vaxt kredit və ya qiymət almırlar [1, s.4-13]. Nəzərə alsaq ki, belə bir kurs nisbətən qısa bir zamanda 24 dərslər və linqvistik məqsəd tələbələrin kiçik mətnləri oxuya bilmələri üçün kifayət qədər çox söz ehtiyatı öyrənməkdir ki, bu da sonradan onları daha uzun oxumağa vadar edəcək.

Bu kurs geniş layihənin bir hissəsidir və onun əsas məqsədi ikitərəflidir: birincisi, İngilis dilli dünya universitetlərinin maraqlı dairəsində olan bütün sahələrdə geniş miqyaslı MOOK-ların formalaşdırılması probleminin öhdəsindən gəlməyə kömək etmək və ikincisi, bu cür tədris metodologiyasının ümumi marağı və praktikliyi haqqında məlumat toplamaqdır. Bu fundamental cəhətlərə əlavə olaraq, digər bir modernləşdirmə iştirakçılara kursda iştirak etdikləri üçün müxtəlif növ nailiyyət sertifikatları əldə etmək şansının yaradılmasıdır.

Kursun tərtibatçıları bəziləri bu yaxınlarda Cambridge University Press tərəfindən nəşr edilmiş yüksək keyfiyyətli tədris materialları təqdim etməyə çalışdılar. Kurs hazırlayanlar üçün əsas prinsip ondan ibarət idi ki, iştirakçılar bu MOOK-un məzmununu pulsuz kurs olduğu üçün fərq etməməlidirlər. Kursun məzmunu linqvistika, lüğət öyrənilməsi və xarici dil öyrənilməsi sahələrində ən müasir məlumatlardan istifadə edərək öyrənmələri nəzərə almaqla dərc edilmişdir.

MOOK-ların digər innovativ cəhəti, bəlkə də ən vacibi, kütləvilik şansındadır. Dil öyrənmə və öyrətmə sahəsində birgə iş müasir deyil, lakin yüzlərlə tələbənin ingilis dilinin inkişafında ünsiyyət qurması və bir-birinin səhvlərini düzəltmək şansı çox diqqətli material tərtibatı tələb edən cəlbədicə bir fikirdir; potensial iştirakçıların çoxluğu istifadəçi dostu, şəffaf, tamamilə praktiki kurs məzmunlarının təmin edilməsini vacib edir ki, kurs iştirakçıların ünsiyyət qurmasına və bir-birinin işini düzəltməyə imkan verən fəaliyyətləri rəvan işləsin. Tələbələr həmçinin kurs fasilitatoru tərəfindən idarə olunan onlayn kurslarda qarşılıqlı əlaqə yaratmağa təşviq edildi.

MOOK çox yeni bir fenomendir və bir sıra problemlər hələ də həll edilməlidir. Müasir tədqiqatın müsbət nəticələri göstərir ki, bu metodologiya dil öyrənmələri üçün çoxlu üstünlüklər təqdim edir və buna görə də geniş miqyaslı təhsilin, xüsusən də dil öyrənilməsinin istər daxildə, istərsə də xaricdə asanlaşdırılması üçün və yeni metodların tapılması üçün universitet sistemində əlavə tədqiqat və tədqiqatlar məqsədəuyğun olardı.

2000-cı illər bu araşdırmanın aparıldığı Azərbaycanda texnologiyanın inanılmaz inkişafının başladığı illərdir. Həmçinin, 2010-ci illərdən etibarən dramatik artımla təhsildə istifadə olunmağa başlandı. Xüsusilə internet texnologiya dünyasında öz yerini tutduqdan sonra bilik əldə etmək asan və sürətli oldu; buna görə də internet təhsilin əvəzsiz elementlərindən birinə çevrilib. Təhsil sahəsində çalışanların ümumi fikri var və bu fikirlər təhsilin gələcəyinin texnologiyanın əlində olduğunu vurğulayır.

Təhsil sahəsində çalışanlar təklif edirlər ki, hazırda internetdən geniş istifadə olunduğu halda, demək olar ki, hər yerdə internet var. Onlar həm də müəllimin təkə sinif mühitində deyil, hər yerdə internetə çıxışı olmasının reallığını göstərir. Yeni nəslin internetdən istifadədə ümumiyyətlə çətinlik çəkmədiyini nəzərə alan müəllimlər forum, bloq, Wiki və Google kimi internet saytlarının təhsildə istifadəsinin təsirli olduğunu vurğulayırlar. Nəhayət, bütün müəllimlərin fikrincə, onlardan geniş istifadə distant təhsili daha aktiv və arzuolunan edəcək.

İnformasiya texnologiyaları təkə təhsildə deyil həmçinin təhsilin idarə edilməsində də istifadə olunur. İnformasiya texnologiyalarının biznes strategiyalarının formalaşmasına və tətbiqinə necə təsir etdiyi mövzusu son vaxtlar tez-tez müzakirə olunur. Lakin dəqiq olan odur ki, informasiya texnologiyaları təkə milli deyil, həm də biznes səviyyəsində formalaşan strategiyaların mühüm hissəsini təşkil edir. Qlobal miqyasda daha asan və daha sürətli ünsiyyət qurmağa imkan verən texnologiyalar menecerləri və siyasətçiləri informasiya texnologiyaları üzrə strateji potensialı görməyə vadar edir. İnformasiya emalı, kommunikasiya və avtomatlaşdırma sahəsindəki təkmilləşdirmələr təşkilatlararası informatika tədbirlərinin, inteqrasiyanın və biznes metodlarının transformasiyasına gətirib çıxarır. Bundan əlavə, texniki vasitələrin texniki xüsusiyyətlərinin təkmilləşdirilməsi, texnoloji xərclərin azalması və proqram təminatının rahatlığı informasiya texnologiyalarından strateji istifadəni asanlaşdırır. İnformasiya texnologiyalarının tətbiqi prosesində nailiyyətlər menecerlərin şəxsiyyətlərinin modallıqlarından və xarakterlərindən, onların tələbat səviyyəsindən asılıdır. onlardan texnologiyadan istifadə.

Texnologiyanın təhsillə inteqrasiyası və ondan maksimum dərəcədə faydalanmaq üçün qurumlar mövcud vəziyyətə uyğun olaraq gələcək üçün hədəf və strategiyalarını planlaşdırmalı idilər [1]. Təhsil prosesi, metodları, proqramları və mühiti texnoloji inkişafa paralel olaraq yenidən qurulmalıdır [2]. İş həyatında informasiya texnologiyalarının dəyişməsi və ehtiyacları birbaşa biznes cəngəlliyinə girəcək idarəetmə kursantlarına təsir edir. Bundan başqa, təhsildə informasiya texnologiyalarından daha səmərəli və intensiv istifadə zərurəti ortaya çıxıb. İnformasiya texnologiyaları və təhsilin inteqrasiyası bu inteqrasiyanın effektivliyi ilə bağlı bir sıra mübahisələrə səbəb olur. Pedaqoqlar təhsildə kompüterlərdən istifadənin məhsuldarlığı artırıb-artırmadığını müzakirə edirlər. Pedaqoqların əksəriyyəti iddia edir ki, kompüterlərdən təhsildə istifadə uğur əmsalı artırır və ənənəvi üsuldən daha asan olur. Kompüterlərin təhsilə inteqrasiyası 1980-ci illərdən sonra başlamışdır. Bununla belə; informasiya texnologiyalarının qəbulu, tətbiqi və institusionallaşdırılması təhsil işçiləri üçün çox çətin idi [3].

İnformasiya texnologiyaları rəqabətdə irəliləyişin əsasını təşkil edir. Bu, təkə təşkilatlara deyil, iş həyatına da təsir edir. Bu texnoloji dəyişiklikləri qəbul etmək üçün şirkətlər bu texnoloji dəyişiklikləri idarə etmək bacarığına malik olan səlahiyyətli menecerlərə ehtiyac duyurlar. Bu gün təşkilatlar üçün bütün səviyyələrdə çalışan işçilər bu dəyişikliklərdən istifadə etməli və qəbul etməlidirlər. Bundan əlavə, şirkətlər texnologiya, təlim və investisiyaları artırmalıdır. Beləliklə, şirkətlər rəqabət üstünlüyü əldə edəcəklər.

Fərdlərin bilik səviyyəsinin biznes və sosial həyata təsiri olduğu müşahidə edilir. Fərdlərin bilikləri onun təhsil prosesi zamanı formalaşır və bu biliklər qərar qəbul etmə prosesinə təsir göstərir. Bu proses müəssisələrin prosesinə çox oxşardır. Şirkətlər strateji qərarların qəbulu zamanı biliklərini təkmilləşdirməli və bu biliklərdən istifadə etməlidirlər. Bu araşdırmada, təhsil dövründə informasiya texnologiyaları təliminin gələcəkdə işləməyi planlaşdırdıqları iş sahəsi üçün deterministik və marşrutlaşdırıcı olduğunu müşahidə etdik.

Bu araşdırmada, informasiya texnologiyaları ilə dəstəklənən təhsilin iş həyatında müvəffəqiyyətə müsbət təsirinin olduğu aşkar edilmişdir. Həmçinin sosial və iş həyatında uğur qazanmaq üçün insanlar informasiya texnologiyalarının verdiyi imkanlardan istifadə etməlidirlər. Respondentlərin 80%-dən çoxu informasiya texnologiyalarından istifadənin təfəkkür qabiliyyətini gücləndirdiyi, həmçinin informasiya texnologiyalarından istifadənin menecerlərə daha dəqiq qərarlar verməyə imkan verdiyi qənaətinə gəlir. Xülasə, informasiya texnologiyaları insanların həm iş həyatında, həm də sosial həyatda daha uğurlu olmasını təmin edir.

Nəticə: Tədqiqatda təsviri keyfiyyət təhlili beş mövzu ilə nəticələndi. Əsas mövzular qurumla bağlı idi texnologiyaya baxış, tələbələrin və müəllimlərin texnologiya, istifadə olunan texnoloji avadanlıqlar haqqında bilikləri, informasiya-kommunikasiya texnologiyaları və peşəkar təcrübə. Bu gün hər yaşda hər bir insan informasiya və kommunikasiya texnologiyalarından səmərəli istifadə edə bilər. Bundan əlavə, fərdlər internet texnologiyalarının köməyi ilə saytlarda hər hansı birini tapa bilər, internetdə məlumat alır və sosial şəbəkə vasitəsilə gündəlik həyatla bağlı fikirlərini və emosiyalarını paylaşırlar. Şagirdlərin dildə bu texnologiyalardan istifadə etmə meyindən öyrənmək; dil tədrisində texnologiyadan istifadə təbii nəticə kimi görünə bilər. Nəticələr bunu göstərdi ki, müəllimlərin fikrincə, dil tədrisində texnologiyadan geniş istifadə zərurətlərdən biridir.

Ədəbiyyat:

1. Alkan, Cengiz (1997); "The Investigation of the Comparison of Computer Assisted English Language Learning and
2. Joo, Y, J. Bong ve H.J. Chol (2002); Self-Efficacy for self-regulated learning, academic self-efficacy and internet self-efficacy in Web based instruction. ETR&D, Cilt.48, No.2, 2000, 5-17.
3. Kapp, Karl M. Ve Tony O'Driscoll (2010). Learning in 3D- Adding a New Dimension to Enterprise Learning and Collaboration, Pfeiffer A Willey Imprint, USA.
4. Murphy, Raymond (2003); Essential Grammar in Use, Cambridge University Press, Newyork, USA.

- Uzunboylu, Hakan (2002); "Web Destekli İngilizce Öğretiminin Öğrenci Başarıları üzerindeki etkisi", Doktora Tezi,
5. Godwin-Jones, R. (2012). Challenging Hegemonies in Online Learning. *Language Learning & Technology*, 16(2),4-13.
6. Mackness, J., Mak, S. and Williams, R. (2010). The ideals and reality of participating in a MOOC. In: Proceedings of the 7th International
7. <https://www.openenglishprograms.org/Mooc>
8. Herzig, R. G. M. (2004), Technology and its impact in the classroom. *Computers & Education*, 42(2), 111-131
9. Knapp, L. R. & Glenn, A. D. (1996). *Restructuring schools with technology*. USA: Allyn & Bacon.
10. Hawkrige, D. (1983), *New Information Technology in Education*: London

Açar sözlər: Texnologiya, təhsil, xarici dil, müəllimlər

Ключевые слова: Технологии, образование, иностранный язык, учителя

Key words: Technology, education, foreign language, teachers

XÜLASƏ

Texnologiya təhsilin keyfiyyətini yaxşılaşdırdı, dillərin öyrənilməsində bir çox imkanlar yaratdı. Bu tədqiqatın əsas məqsədi ingilis dilinin tədrisində texnologiyanın istifadəsi ilə bağlı müəllimlərin fikirlərini və perspektivlərini öyrənməkdir. Bu tədqiqat fenomenoloji çərçivədə hazırlanmışdır. Tədqiqatçı müəllimlərin texnologiyanın istifadəsini necə qəbul etdiklərini və sinifdə tətbiq etdiklərini müəyyən etmək üçün məlumat toplamışdır. Alınan məlumatların təhlili keyfiyyətli məzmun təhlili yanaşmasından istifadə edilmişdir. Təsviri keyfiyyət təhlili nəticəsində beş mövzu müəyyən edilmişdir. Əsas mövzular qurumun texnologiyaya baxışı, tələbə və müəllimlərin texnologiya haqqında əsas bilikləri, istifadə olunan texnoloji avadanlıqlar, informasiya və kommunikasiya texnologiyaları və peşəkar təcrübədir. Nəticələr göstərdi ki, dillərin tədrisində texnologiyadan istifadə daim inkişaf edən dünyamızın bizə göstərdiyi ehtiyaclardan biridir.

Резюме

Технологии усовершенствовали образование, предоставили много возможностей в изучении языка. Основная цель этого исследования состоит в том, чтобы исследовать взгляды преподавателей на использование технологий в преподавании английского языка. Описательный качественный анализ привел к пяти темам. Основными темами были взгляд учебного заведения на технологии, базовые знания студентов и преподавателей в области технологий, используемое технологическое оборудование, информационные и коммуникационные технологии и профессиональный опыт. Результаты показали, что широкое использование технологий в обучении языку является одной из потребностей, которые предъявляет нам наш постоянно развивающийся мир.

Summary

Technology enhanced education, provided many opportunities in language learning. The main purpose of this study is to investigate instructors' views and perspectives on using technology in English Language Teaching. The descriptive qualitative analysis resulted in five themes. The main themes were the institution's view of technology, students' and instructors' background knowledge of technology, technological equipment used, information and communication technologies and professional experience. The results showed that widespread use of technology in language teaching is one of the necessities which our constantly developing world presents us.

RƏYÇİ: dos. E.Vəliyeva